

Az egyenlő bánásmód őrzői

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) több mint két éve kezdte meg működését hazánkban, azzal a céllal, hogy fórumot és jogorvoslatot biztosítson mindazoknak, akiket hátrányosan megkülönböztetnek. Sajnos Magyarországon az érintettek még nincsenek tisztában azzal, hogy az új hatóság miben lehet a segítségükre. Nem ismerik a jogaikat, és kevés az eszközüik az érdekérvényesítéshez. Az EBH 2005-ben kilenc elmarasztaló határozatot hozott, a múlt évben pedig már huszonhét esetben állapítottak meg jogsértést. Az eddigi működéséről és tapasztalatokról dr. Demeter Juditot, az Egyenlő Bánásmód Hatóság elnökét kérdeztük.

– Hogyan értékeli az eddigi munkáját? Mit mutatnak azok az esetek, amelyekkel önökhöz fordultak?

– Arra nem vállalkoznék, hogy messzemenő következtetést vonjak le, de amely ügyekben hozzánk fordultak és eljárást indítottunk, azokban a legtöbb hátrányos megkülönböztetés a romákat, a fogyatékosokat, a nőket, az anyaságot vállalókat, valamint az ötven évesnél idősebbeket érte. Tudni kell, hogy az Európai Unióban az egyik legszélesebb hatáskörű hatóság vagyunk. Ez a mi esetünkben azt jelenti, hogy a hátrányos megkülönböztetés minden fajtája esetén eljárunk. Számos területen: a foglalkoztatástól kezdve a különböző egészségügyi, szociális ellátási, oktatási szolgáltatásokig, de lakhatási esetekben is. Ebből következik, hogy nagyon sok kérelem érkezik hozzánk. Tapasztalataink szerint már elég széles körben ismerik a tevékenységünket. Nagyon sokan viszont igen keveset tudnak arról, hogy mi is az a diszkrimináció. Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt – a törvényben felsorolt – tulajdonsága miatt részesül más, összehasonlítható helyzetben levő személyhez vagy csoporthoz képest kedvezőtlenebb bánásmódban. Nem minden diszkrimináció, amikor valakit valamilyen sérelem ér. Mi csak azokban az esetekben járhatunk el, ha a hátrányos megkülönböztetés és a védett tulajdonságok között összefüggés van, s az eljárás során ez az összefüggés kimutatható.

– Hogyan képes azokhoz az emberekhez eljutni a Hatóság híre, akik nem olvasnak újságot, s netán televíziót sem néznek?

– Nagyon jó a sajtóval a kapcsolatunk, ami a véleményformálásban, az előítéletek mérséklésében szintén nagyon fontos, de jó lenne, ha a civil szer-

vezetekkel – akikkel egyébként széles kapcsolatunk van – tovább bővülne az együttműködésünk. Elme gyünk mindenhová, ahová csak hívnak minket, a Belügyminisztérium segítségével pedig eljutottunk minden kisebbségi önkormányzathoz. Tudvalevő, hogy Magyarországon körülbelül negyvenezer civil szervezet működik. Közülük több száz, vagy ezer olyan is akad, amelyik jogvédelemmel, az emberi jogok védelmével, illetve a törvény szerint védett tulajdonsággal rendelkezők érdekvédelmével foglalkozik. Rögtön a működésünk kezdetén készítettünk róluk egy listát, és rendszeres kapcsolattartásra törekszünk velük.

A közelmúltban indítottunk egy hírlevelet, amely minden civil szervezethez eljut. Ugy gondolom, az a jó, ha kéznél van a segítség. Amikor valakit sérelem ér, és van a közelében olyan társadalmi, vagy jogvédő szervezet, amely a hozzá hasonló tulajdonsággal rendelkezők képviselőjét vállalja (pl. a munkahelyi szakszervezet, vagy a kisebbségi önkormányzat), a kérelem megfogalmazásában, de meghatalmazás alapján a hatósági eljárásban is segíthetik a panaszost.

– Kik és hogyan kezdeményezhetik a hatóság eljárását? Miként zajlik egy ilyen eljárás?

– A sérelmet szenvedett természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet intézhet kérelmet hozzánk. Az eljárást kezdeményezheti az országgyűlési biztos vagy az ügyész is. A társadalmi és érdekképviselői szervezet egyes védett tulajdonsággal rendelkező nagyobb csoport érdekében (pl. vallási meggyőződés, fogyatékos-ság, szexuális irányultság, származási vagy etnikai kisebbséghez való tartozás alapján) jogsértés, vagy annak közvetlen veszélye esetén is kezdeményezhet eljárást. A hatóság azonban hivatalból is eljárhat a

magyar állam, a helyi és kisebbségi önkormányzatok, ezek szervei, a hatósági jogkört gyakorló szervezetek, a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek ellen, ha a részükről észleli az egyenlő bánásmód követelményének megsértését. A sérelmet szenvedett félnek a hatóságnál írásban benyújtott vagy jegyzőkönyvbe mondott kérelmében valószínűsítetnie kell, hogy őt hátrány érte. Ki kell derülnie, hogy ez szerinte milyen jogviszonyban következett be és azt, hogy a panaszos ténylegesen, vagy a csak a jogsértő feltételezése szerint rendelkezik a törvényben felsorolt valamely tulajdonsággal. Amennyiben a hatóság megállapítja hatáskörét az ügyben, tárgyalás keretében tisztázza a tényállást. Ez a kérelmező lakóhelye szerinti önkormányzatnál történik, kivéve, ha maga az önkormányzat vagy intézménye a jogsértés feltételezett elkövetője.

A tárgyalás mindazok személyes jelenlétében történik, akiknek nyilatkozata a tényállás felderítéséhez szükséges, de mód van arra is, hogy a kérelmezőt külön hallgassa meg a hatóság. Az érintett személyek (tanúk) kérelmére adataikat a hatóság zártan kezeli. Ennek különösen foglalkoztatási diszkrimináció esetén van jelentősége, amikor a tanúk az eljárás alá vont munkáltató alkalmazottai.

– Nem tervezték, hogy hálózati szinten minden régióban legyen a Hatóságnak irodája?

– Nincsenek helyi szervezeteink, de mivel a szabályozás szerint nem is lesznek, az együttműködés más területeit igyekszünk kihasználni. Rengeteg olyan szervezet van – állami, önkormányzati és civil is –, amelyekkel formális keretek közötti együttműködést alakítottunk ki vagy ilyet tervezünk velük. Szeretnénk ezeket megállapodásban rögzíteni, hogy a falvakban és kisvárosokban mindazoknak például, akik az Esélyek Házába mennek be, szakszerűen fel tudják venni a panaszát, és el tudják juttatni hozzánk.

– Az Európai Unió idén kiemelt szerepet szán az hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemnek. Milyen feladatokat ró ez Magyarországra?

– Az Európai Bizottságnak és Tanácsnak tavaly született meg az a határozata, amely a 2007-es évet az esélyegyenlőség évévé nyilvánította. Én azt valom, hogy szükség van az ilyen kampány-évekre, mert ráirányítják a figyelmet a különböző társadalmi problémákra. Ezzel az idejű segítségével minden bizonnyal tovább nő majd a tudatosság a diszkrimináció elleni küzdelemben. Semmi sem pótolhatja azonban a rendszeres, napi munkát. Az a határozat, amit a bizottság hozott, teljes egészében a hátrányos megkülönböztetések elleni fellépésre teszi a hangsúlyt, de nem elsősorban jogi, és büntetőeszközökkel, különféle szankciókkal kívánja ezt elérni, hanem inkább az ismeretterjesztéssel. Olyan kampányokat és programokat indítunk, amelyek a minden

szinten felismerhetővé teszik a diszkriminációt, s elsősorban a megismerésre, a diszkrimináció elutasítására koncentrálnak.

– Volt már olyan esetük, amely mélységesen felhábortotta?

– Engem mindegyik felhábort, legfeljebb olyan van, amelyik kevésbé. Az mindig megalázó, ha roma embereket nem engednek be valahová, vagy nem veszik fel őket egy munkahelyre, pedig megfelelő végzettséggel rendelkeznek az adott munkakör betöltésére. Leginkább a bőrszín, az etnikai hovatartozás, a fogyatékoság, az anyaság vállalása miatti diszkriminációs eseteket érzem rendkívül megalázónak. Lehet, hogy csak azért, mert az eljárásaink alapján ez fordul elő a leggyakrabban. Azt gondolom, csak eljutunk egyszer oda, hogy a társadalomban és egy-egy közösségben, munkahelyen is érték lesz a sokszínűség, annak elfogadása, hogy sokfélék vagyunk.

Horváth Marianna

Védett tulajdonságok: nem; rassz szerinti („faji”) hovatartozás; bőrszín; nemzetiség, nemzeti, vagy etnikai kisebbséghez tartozás; anyanyelv; fogyatékoság; egészségi állapot; vallási vagy világnézeti meggyőződés; politikai vagy más vélemény; családi állapot; anyaság (terhesség) vagy apaság; szexuális irányultság, nemi identitás; életkor; társadalmi származás; vagyoni helyzet; foglalkoztatási jogviszony vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama; érdekképviselővel való tartozás; egyéb helyzet, tulajdonság vagy jellemző.

Egy eset a sok közül: Jogvédő szervezet a sérelmet szenvedett személyek képviseletében panaszszal élt egy vidéki városban lévő presszó alkalmazottjával szemben, aki őt – köztük két kiskorú – személy kiszolgálását roma származásuk miatt megtagadta. Az EBH a széleskörű bizonyítási eljárás eredményeként megállapította, hogy a cég az érintett személyekkel szemben hátrányos megkülönböztetést alkalmazott. A Hatóság 2005. július 12. napján kelt határozatában az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének megállapítása mellett a jogsértőt eltiltotta a jogsértő magatartás további folytatásától, valamint ötszázezer forint összegű bírság megfizetésére kötelezte.

(www.egyenlobanasmod.hu)

A hatóság elérhetősége:

Levélcím: 1024 Budapest, Margit krt. 85.

Telefon: 336-7843 Fax: 336-7445

E-mail: ebh@egyenlobanasmod.hu

Honlap: www.egyenlobanasmod.hu